

مناسبات حوزه و نظام

امیر علی کتابی

- سرشناسه : کتابی، امیرعلی، ۱۳۶۱
 عنوان و نام پدیدآور : مناسبات حوزه و نظام / امیرعلی کتابی
 مشخصات نشر : تهران: فرهوش، ۱۳۹۹
 مشخصات ظاهری : ۱۴۵ ص
 شابک : 7-71-4957-600-978
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : خامنه‌ای، سید علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸
 دیدگاه درباره حوزه‌های علمیه --
 موضوع : Khameni, Ali, Leader of IRI -- Views on
 Islamic theological seminaries
 موضوع : خامنه‌ای، سید علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸
 دیدگاه درباره روحانیت --
 موضوع : Khamene'i, Ali, Leader of IRI, 1939 --
 Views on Clergy
 موضوع : حوزه‌های علمیه -- ایران
 موضوع : *Islamic theological seminaries -- Iran
 موضوع : حوزه‌های علمیه -- ایران -- هدفها و نقشها
 موضوع : *Islamic theological seminaries -- Iran --
 *Aims and objectives
 موضوع : روحانیت -- ایران
 موضوع : Clergy -- Iran
 رده بندی کنگره : DSR۱۶۱۲
 رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۸۴۴
 مارک شابشناسی ملی : ۶۱۵۲۲۳۹

مناسبات حوزه و نظام

نویسنده: امیرعلی کتابی

ناظر فنی: سمانه قائم

صفحه آرا: مریم سیلی

طراح جلد: آرزو پاشا

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۹

چاپ و صحافی: هاشم محمودی و بنیامین اسماعیلی

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است

آدرس: میدان انقلاب - ضلع جنوب شرقی - ساختمان مترجمان - پلاک ۱۷ - طبقه ۱

انتشارات: ۰۹۱۰۷۸۹۲۷۴۷ - ۶۶۴۰۱۱۶۱

دپو خان: ۶۶۹۱۱۷۲۶ - ۶۶۴۰۶۳۰۹

دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

www.farhoosh-pub.com

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه
۱۲.....	مطالعات انجام شده
فصل اول	
۱۷.....	تبیین کلیات و تاریخچه حوزه علمیه
۱۹.....	درآمد
۲۰.....	بخش اول: کلیات
۲۰.....	تعریف مفاهیم
۲۰.....	۱-۱-۱- مناسبات
۲۱.....	۱-۱-۲- حوزه علمیه
۲۳.....	۱-۱-۲- نظام
۲۳.....	۱-۱-۳- جمهوری اسلامی
۲۴.....	بخش دوم: تاریخچه و ساختار حوزه علمیه
۲۴.....	۱-۲- تاریخچه شکل گیری حوزه علمیه
۲۸.....	۱-۳- سیستم و اجزای تشکیل دهنده حوزه
۲۹.....	۱-۳-۱- بررسی حوزه با نگاه سیستمی
۳۰.....	۱-۴- ساختار حوزه

۳۰.....	۱-۴-۱-۱- ساختار حوزه قبل از انقلاب اسلامی
۳۱.....	۱-۴-۱-۲- ساختار حوزه بعد از انقلاب اسلامی
۳۲.....	۱-۴-۱-۲-۱- مراجع تقلید
۳۳.....	۱-۴-۱-۲-۲- مدرسان و فضلا
۳۴.....	۱-۴-۱-۲-۳- توده طلاب
۳۵.....	۱-۵- کارکردهای حوزه
۳۶.....	جمع بندی

فصل دوم

۳۹.....	نظام جمهوری اسلامی و ارکان و شاخصه های مهم آن
۴۱.....	درآمد
۴۱.....	۱-۲- سازه ان سیاسی نظام اسلامی
۴۱.....	۱-۱-۲- انواع نظام سیاسی
۴۳.....	۲-۱-۲- شکل حکومت
۴۴.....	۲-۱-۳- اصول عملی نظام
۴۶.....	۲-۱-۴- ساختار نظام جمهوری اسلامی
۴۸.....	۲-۲- رابطه روحانیت با نظام سیاسی بعد از انقلاب اسلامی
۴۹.....	۲-۳- دین و سیاست از منظر نظام جمهوری اسلامی
۴۹.....	۲-۳-۱- ضرورت وجود حکومت در عصر غیبت
۵۱.....	۲-۳-۲- الگوی عملی حکومت اسلامی در عصر غیبت
۵۳.....	۲-۵- ولایت فقیه؛ از ارکان اصلی نظام جمهوری اسلامی ایران
۵۷.....	۲-۵-۱- جایگاه ولایت فقیه در اعتقادات اسلامی
۵۹.....	۲-۵-۲- قدمت و پیشینه تاریخی ولایت فقیه
۶۱.....	۲-۵-۳- گستره و اختیارات ولی فقیه

فصل سوم

۶۵.....	وظایف و کارکردهای حوزه علمیه در قبال جمهوری اسلامی ایران
۶۷.....	درآمد
۶۷.....	۳-۱- جایگاه حوزه قبل از انقلاب اسلامی ایران
۶۹.....	۳-۲- جایگاه حوزه بعد از انقلاب اسلامی ایران
۷۱.....	۳-۳- روابط متقابل نظام و حوزه های علمیه
۷۷.....	۳-۴- نقش حوزه علمیه در بومی سازی علوم جدید

- ۳-۳-۳- موانع تعامل حوزه علمیه با نظام ۷۹
- ۳-۳-۱- موانع حکومتی ۷۹
- ۳-۳-۲- مشکلات و چالش های موجود در حوزه ۸۲

فصل چهارم

- تبیین وظایف و کارکردهای حوزه علمیه در قبال نظام اسلامی ۹۱
- درآمد ۹۳
- ۴-۱- وظایف و کارکردهای حوزه علمیه در قبال نظام اسلامی ۹۳
- ۴-۱-۱- حفاظت و پاسداشت از ارزش های انقلاب اسلامی ایران ۹۶
- ۴-۱-۲- ارتباط علمی و فرهنگی با نسل جوان و فرهیختگان ۹۹
- ۴-۱-۳- تأمین نیروی اجرایی نظام اسلامی ۱۰۱
- ۴-۱-۴- تأمین دادر حوزه علمیه قانونی نظام ۱۰۲
- ۴-۱-۶- مدیریت صحیح و اسلامی جامعه ۱۰۶
- ۴-۱-۷- ارتقای فرهنگ دینی در جامعه ۱۰۷
- ۴-۱-۸- حل مشکلات و مسائل تنبیه نظام ۱۰۹
- ۴-۱-۹- پاسخگویی به شبهات فکری ۱۱۰

فصل پنجم

- مناسبات حوزه علمیه با نظام جمهوری اسلامی ایران از منظر مقام معظم رهبری ۱۱۵
- ۵-۱- رابطه حوزه علمیه با نظام جمهوری اسلامی ۱۱۷
- ۵-۲- تحول در حوزه علمیه از دیدگاه مقام معظم رهبری ۱۲۳
- ۵-۳- تعامل حوزه علمیه و نظام اسلامی بر مبنای حمایت و نصیحت ۱۲۷
- ۵-۴- نیاز نظام اسلامی به حوزه علمیه ۱۳۷
- منابع ۱۴۳

مقدمه

حوزه همچون درختی تنومند و راست قامتی است که از اعماق تاریخ پرافتخار شیعه نشأت گرفته و از برجسته زلال وحی و معارف ائمه گرامی اسلام (علیهم السلام) سیراب شده است. در برابر طوفانهای بلا و موج های فتنه پایداری و مقاومت نموده و همواره بر امت و جامعه پایه معرفت و محبت خویش را گسترانیده است و از ثمره خود به اهلش چشانده است.

حوزه های علمیه در طول عمر چند صد ساله خود تأثیرات مهم و بی بدیلی در نظام اجتماعی جامعه تشیع داشته و می توان ادعا کرد که مهم ترین محصول آن، در دوران معاصر، پایه گذاری نظام جمهوری اسلامی ایران است. جمهوری اسلامی ایران نظام نوپایی است که با همت و رهبری عالمی برجسته و برخاسته از حوزه علمیه قم، و با حمایت قریب به اتفاق مردم مسلمان ایران، و متناسب با فرهنگ ناب اسلامی شکل گرفت و بر اساس همان بنیان ها، در بیش از سه دهه به رشد و بالندگی خود ادامه داده است.

حوزه علمیه و روحانیت به عنوان بخشی از مهم ترین بازیگران سیاسی کشور و نظام سیاسی جمهوری اسلامی نیازمند بررسی علمی و روشمند می باشد. متناسب با جایگاه رفیع روحانیت و نقش تعیین کننده آن در تحولات اجتماعی و سیاسی جامعه

کنونی (به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی و برقراری حکومت دینی)، انتظارات از روحانیت به نحو چشم گیری افزایش یافته است، به گونه ای که رهبران انقلاب در مناسبت های گوناگون، درباره سازوکار تعامل حوزه علمیه و نظام اسلامی، وظایف نظام اسلامی در قبال حوزه علمیه، سازوکار حفظ استقلال حوزه علمیه، و مانند آن سخنان صریح و روشنگرانه ای بیان کرده اند. در این میان حرکت سیاسی- اجتماعی انقلاب اسلامی و نقش تاثیرگذار روحانیت در آن، پرسش از مناسبات، حوزه علمیه و نظام جمهوری اسلامی ایران و آثار و نتایج آن را در ذهن می پروراند؛ سوالی که پاسخ به آن بهره های فراوانی را در پیش بینی تحولات آتی روابط حوزه و نظام سیاسی در اختیار محققین جامعه شناسی سیاسی قرار می دهد. با توجه به نقش حوزه در انقلاب اسلامی، باید گفت حوزه کارکردهای جدیدی را در عرصه های مختلف علاوه بر کارکردهای سنتی بر عهده گرفت و این تحول کارکردی، الزاماتی را در انسجام بخشی به ساختار پراکنده خویش ضرورت ساخت و - ایگاه اقتداری جدید دینی- سیاسی را در آن شکل داد.

بنابراین، تحقیق مورد نظر با تکیه بر اندیشه مقام معظم رهبری در پی بررسی و پاسخ به این پرسش است که بین حوزه ی علمیه و نظام جمهوری اسلامی ایران چه مناسباتی وجود دارد؟

مطالعات انجام شده

گرچه درباب مناسبات حوزه و نظام جمهوری اسلامی از منظر مقام معظم رهبری (دام ظلّه) اثر مستقلى منتشر نگردیده اما آثار دیگری که به نوعی مرتبط با همین موضوع هستند توسط برخی از اندیشمندان و نویسندگان پدید آمده است. این آثار که گزارش مختصری از آنها در ذیل می آید در این رساله مورد استفاده نگارنده قرار

می گیرند:

۱- مناسبات روحانیت و دولت در ایران معاصر، با رویکرد جامعه شناسی سیاسی، آیت مظفر

این کتاب در سه بخش به مناسبات روحانیت با دولت در ایران معاصر پرداخته و فراز و فرودهای آن را متذکر می شود. در بخش اول که به دو فصل تقسیم می شود مبانی نظری و مبانی فکری را طرح می نماید، و در بخش دوم که به ۳ فصل تحت عناوین: درآمدی بر رتبه روحانیت و دولت از صفویه تا قاجار، مناسبات روحانیت با دولت قاجار (۱)، مناسبات روحانیت با دولت قاجار (۲) و در بخش سوم که شامل سه فصل است به رابطه روحانیت با دولت در عصر پهلوی اول، رابطه روحانیت با دولت در عصر پهلوی دوم و همچنین به رابطه روحانیت با دولت در دهه اول جمهوری اسلامی

۲- رابطه روحانیت و نظام اسلامی از منظر امام و رهبری، اثر علی مجتبی

زاده

این کتاب شامل پنج فصل است. فصل اول به تبیین کلیات و مفاهیم بحث می پردازد. در فصل دوم به تبیین وظایف و کارکردهای روحانیت اشاره می کند. در فصل سوم به تشریح وظایف و کارکردهای نظام اسلامی در قبال روحانیت می پردازد. در فصل چهارم گونه ها و رویکردهای مختلف رابطه روحانیت و نظام اسلامی از منظر امام(ره) و مقام معظم رهبری اشاره می کند و در فصل پنجم به بررسی برخی شبهات پیرامون روحانیت و نظام اسلامی و رابطه این دو و پاسخ آن ها می پردازد.

۳- کتاب حوزه علمیه؛ هست ها و بایدها، از سید احمد خاتمی.

این کتاب شامل مباحث معرفتی و تربیتی حجت الاسلام " سید احمد خاتمی " درباره مسائل حوزوی است که در قالب ۵ بخش تنظیم یافته: در بخش اول با عنوان

طلبگی، توفیق الهی سخن از توفیق در حوزه نعمت الهی است. در بخش دوم هدف از تحصیلات حوزوی و نقاط قوت و ضعف نظام آموزشی حوزه به انضمام روش‌های مختلف تبلیغی بیان شده‌است. بخش سوم حاوی مجموعه مقالاتی است که نگاهی اجمالی به تحصیل در حوزه‌های علوم دینی دارند. در بخش چهارم مصاحبه مؤلف با هفته‌نامه پگاه حوزه درج گردیده که موضوع آن تجدید نظر در کتاب‌های درسی حوزوی و نقاط قوت و ضعف آنهاست. و بالاخره بخش پنجم شامل مصاحبه‌های با روزنامه کیهان درباره سامان یافتن امور حوزه‌های سراسر کشور است.

۴- کتاب حوزه و روحانیت در آئینه رهنمودهای مقام معظم رهبری (گردآوری رهنمودهای مقام معظم رهبری به حوزه و روحانیت)

این اثر فرمایشات و بیانات رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای در دیدار با اساتید و فضلا و طلاب و نخبگان حوزه‌های علمیه مختلف کشور است که در زیر عناوین متنوع تدوین و ساماندهی شده است.

حوزه‌شناسی عنوان فصل اول این کتاب است که شامل تاریخ حوزه‌های شیعه، بافت‌شناسی حوزه و کارکرد های حوزه می‌باشد. حوزه‌شناسی قیام امام خمینی (ره) عنوان فصل دوم است که در بر گیرنده حوزه و نهضت، حوزه و انقلاب و حوزه و دفاع مقدس می‌باشد. فصل سوم؛ رسالت اجتماعی حوزه است که بخش اعظم کتاب را تشکیل داده است و شامل زمان‌شناسی، تولید فرهنگ، حوزه و جامعه، حوزه و سیاست و حوزه و نظام است. ساختار حوزه فصل چهارم کتاب است که به اندیشه اصلاح و برنامه‌ریزی و تشکیلات حوزه پرداخته است.

۵- حوزه علمیه قم، علی شیرخانی

از آغاز پیدایش حوزه‌های علمیه در ایران تا به امروز، این مراکز علمی و فرهنگی

سهم قابل توجهی در شکل گیری و نهادینه کردن تحولات اجتماعی داشته اند. آنچه در این کتاب قابل تامل است، تطبیق شرایط حوزه علمیه قم با شرایط سیاسی و اجتماعی عصر روشن گری نهضت امام خمینی است که توانست با توجه به نیاز زمان، از زبانی متناسب با زمان استفاده کند.

۶- مقاله ارزیابی طلاب از رابطه حوزه علمیه با نظام اسلامی، معرفت الله

کرم الهی.

این مقاله پس از ارائه تصویری از چگونگی ارزیابی پاسخ گویان از رابطه نظام اسلامی و حوزه علمیه بر ادامه، ابتدا نحوه ارزیابی آنان از ورود روحانیت و حوزه علمیه به عرصه سیاست بیان می شود. سپس پاسخ های کلی به دست آمده از دیدگاه طلاب جامعه نمونه، به تفکیک متغیر ای زمینه ای آنان بازتحلیل می شود تا تأثیر یا عدم تأثیر این متغیرها در نحوه ارزیابی پاسخ گویان از ورود روحانیت به عرصه سیاست مشخص شود. در اینجا نیز این سؤال مطرح می شود که آیا جنسیت، سن، مقطع تحصیلی، سال ورود به حوزه علمیه و مانند آن بر چگونگی نگاه طلاب به موضوع ضرورت اهتمام روحانیت و حوزه علمیه به عرصه سیاست و عدم بی تفاوتی در قبال آن، تأثیر گذار است یا خیر؟

۷- مقاله حوزه علمیه و نظام اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی یگان حوزه

این مقاله به بررسی نسبت بین حوزه ی علمیه و نظام جمهوری اسلامی پرداخته و به این نتیجه گیری می پردازد که رابطه بین نظام جمهوری اسلامی و حوزه علمیه از نوع حمایت و همکاری می باشد.